

І.В. Науменко, канд. екон. наук

А.О. Науменко, канд. техн. наук, доцент

О.В. Мандич, канд. екон. наук, доцент

**Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка**

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Запропоновано використання інтегрального показника для оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази аграрних підприємств, який являє собою результат комплексної оцінки діяльності, отриманий шляхом часткового розрахунку та дослідження системи статистичних показників, які розраховані за допомогою показників по кожному блоку згідно визначених стимуляторів та дестимуляторів.

Ключові слова: *ефективність, ресурси, інтегральна оцінка.*

Постановка проблеми. Дослідження та оцінка забезпечення ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства є актуальною та поширеною проблемою економіки. Тому, існуюча різноманітність методів оцінки ефективності постійно поповнюється новими, адаптованими як до змін умов функціонування матеріально-технічної бази, так і сфер її застосування. Одним із методів оцінки є інтегральний, який передбачає побудову єдиного інтегрального показника, що дає змогу об'єднати багато різних за назвами, одиницями виміру, значущістю та іншими характеристиками чинників, з метою ухвалення остаточного управлінського рішення щодо ефективного використання матеріально-технічної бази зокрема в сільському господарстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день, в економічній літературі існує велика кількість визначених методик проведення оцінки ефективності використання матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств. Але, незважаючи на значні напрацювання, поки що не існує єдиного підходу, тому подальшого вивчення потребують питання оцінки ефективності на підставі комплексного або комбінованого підходів, з урахуванням специфіки сільського господарства, використанням інтегральних показників.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення доцільності використання інтегральних показників під час оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу і розробка інтегрального показника оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази аграрних підприємств, який буде економічно обґрунтованим та простим у застосуванні в практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу досліджень. Інтегральна система оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази аграрних підприємств дозволяє кількісно та якісно характеризувати тенденції в розвитку регіону, вказує на слабкі місця, які необхідно усунути з ціллю покращення його рейтингу. Термін “інтегральний” передбачає об’єднання, унаслідок чого з’являються нові якості та ознаки. Комплексна інтегральна оцінка в багатьох випадках визначається як єдина можлива, оскільки внаслідок проведення різних видів аналізу отримують великі масиви різнопланової інформації, оцінка якої в сукупності досить проблематична, а побудова єдиного інтегрального показника дає можливість урахувати вплив різноманітних чинників на економічні процеси.

Інтегральна оцінка проведена в цілому по всій країні, а отже, за регіонами, які в своєму розвитку досить сильно різняться, пропонуємо алгоритм її здійснення та побудови (рисунок).

Переваги інтегрального методу оцінки полягають у тому, що він дає змогу усунути неоднозначність оцінки впливу чинників і отримати найбільш точний результат. До того ж, моделювання інтегрального показника припускає дослідження системи показників, що лежать в основі оцінки, а висновки, отримані на базі інтегрального показника, хоча і мають орієнтований характер, виконують допоміжну роль визначення характеру змін у результатах господарської та фінансової діяльності підприємства.

Певною перевагою інтегрального методу оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства є простота розрахунків, доступність інформації, можливість однозначної інтерпретації отриманих результатів. Серед недоліків, які істотно обмежують сферу його застосування, виділяють такі: складність установлення рівня значущості показників які включені до інтегрального показника ефективності; обов’язкова умова врахування особливостей сфери та галузі функціонування підприємства або вибору однорідних підприємств; статичність оцінки та вірогідність результату протягом певного періоду часу; оцінка за певний період часу для підприємств, що працюють у більш-менш однакових умовах; необхідність визначення еталона та отримання необхідних даних. Останніми роками ідея інтегрованих індикаторів набуває все більш широкого поширення при

побудові індексів і рейтингів. Зведення ряду показників в єдиний інтегральний показник дозволяє зробити висновок про поліпшення (погіршення) стану регіонів в досліджуваному періоді. Висновки, отримані на базі інтегрального показника, носять орієнтовний характер, який сприяє встановленні місця регіону в сукупності порівнюваних об'єктів.

Алгоритм інтегральної оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства

Джерело: розроблено авторами.

Згідно інтегральної оцінки, визначаємо середнє значення по кожному блоку показників згідно визначених стимуляторів та дестимуляторів. Для показників стимуляторів: $R = (Y - Y_{min}) / (Y_{max} - Y_{min})$ (1). Для показників дестимуляторів: $R = (Y_{max} - Y) / (Y_{max} - Y_{min})$ (2), де R – значення показника блоку показників інтегральної оцінки; Y , Y_{max} , Y_{min} – поточне, мінімальне та максимальне значення показника. Потім в межах кожного блоку обчислюється середнє значення інтегрального показника $W = (Y_i + \dots + Y_n) / I$ (3), де W – середнє значення інтегрального показника; Y_i ; Y_n – значення по показниках відповідного блоку; I – кількість показників блоку.

Отримані в такий спосіб середні значення інтегрального показника по кожному з блоків показників дасть змогу провести загальну їх інтегральну оцінку $IP = (W_i + \dots + W_n) / X$ (4), де IP – показник інтегральної оцінки; W_i ; W_n – сума середніх значень інтегрального показника по кожному блоку показників; I – кількість блоків показників.

Виходячи з указаних обмежень та враховуючи необхідність взаємозв'язку результатів господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств, вважаємо необхідним під час розробки інтегрального показника ефективності врахування одночасно декількох комплексних показників, які характеризують окремі сторони діяльності сільськогосподарського підприємства.

Висновки. Отже, метою даної інтегральної оцінки є необхідність порівняння усіх регіонів України за рівнем забезпечення ефективності використання матеріально-технічної бази сільського господарства з частковим, до, наприклад, 2014 року, або без урахування, починаючи відповідно з 2015 року, по деяким показникам оцінки. Інтегральний показник являє собою підсумок комплексної оцінки діяльності, отриманий шляхом часткового розрахунку та дослідження системи статистичних показників, які характеризують ефективність використання матеріально-технічної бази аграрних підприємств за допомогою показників по кожному блоку згідно визначених стимуляторів та дестимуляторів.

Бібліографічний список: 1. World Development Indicators: Agricultural inputs [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://wdi.worldbank.org/table/3.2#>; 2. Agriculture value added per worker (constant 2005 US\$) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/EA.PR.D.AGRI.KD>; 3. Агеєва І.В. Матеріально - технічне забезпечення фермерських господарств / І.В. Агеєва // Університетські наукові записки. – 2013. – № 2. – С. 165–170;

4. Білоусько Я.К. Розвиток ринку сільськогосподарської техніки / Я.К. Білоусько, А.В. Бурилко, П.А. Денисенко. – К:ННЦ ІАЕ, 2008. –132 с.

И.В. Науменко, А.А. Науменко, А.В. Мандыч. Интегральная оценка обеспечения эффективности использования ресурсного потенциала аграрных предприятий. Предложено использование интегрального показателя для оценки эффективности использования материально-технической базы аграрных предприятий, который представляет собой результат комплексной оценки деятельности, полученный путем частичного расчета и исследования системы статистических показателей, рассчитанных на основе показателей по каждому блоку определенных стимуляторов и дестимуляторов.

Ключевые слова: эффективность, ресурсы, интегральная оценка.

I. Naumenko, A. Naumenko, O. Mandych. Integrated assessment to ensure efficient use of the resource potential of agricultural enterprises. Determine the feasibility of evaluating the effectiveness of the use of material and technical base and developed an integrated indicator of assessment of the resource potential of agricultural enterprises, which will be economically viable and easy to use in practice. Proposed use of the integral index, which is the result of a comprehensive assessment of the activities prepared by the partial calculation and research system of statistical indicators calculated on the basis of indicators for each block certain stimulants and disincentives. The integrated system for assessing the effectiveness of the use of material and technical base of agricultural enterprises allows to qualitatively and quantitatively characterize trends in the development of the region, it points to weaknesses that need to be addressed in order to improve its rankings. The advantage of the integrated evaluation method is that it eliminates the ambiguity and assess the impact of the factors to get the most accurate result. In addition, the modeling study suggests integral index scorecards underlying estimates and conclusions drawn on the basis of the integral index, although they are oriented in character, perform a supporting role determining the nature of changes in the results of economic and financial activity. The main disadvantages that severely limit its scope, are the complexity of establishing the level of significance of the indicators included in the integrated performance indicator and a prerequisite accounting features and the scope of the area of operation of the business.

Keywords: efficiency, resources, integrated assessment.